

КРИМІНОЛОГІЧНИЙ МОНІТОРИНГ ВЧИНЕННЯ ШАХРАЙСТВ НА ПІВДНІ УКРАЇНИ

ЧАЙКА Ірина Миколаївна - аспірантка кафедри кримінального права та кримінології Донецького державного університету внутрішніх справ

**УДК 343.985 : 343.53
DOI 10.32782/EP.2022.2.25**

У статті презентовано кримінологічний моніторинг вчинення шахрайств на Півдні України на прикладі Одеської області. Упродовж 2017-2021 років на території Одеської області зареєстровано 6 883 кримінальні правопорушення за фактами шахрайств. Найбільша кількість шахрайств на території Одеської області спостерігалася у 2017, 2019, 2018 роках. З числа шахрайств, за якими закінчено досудове розслідування, в цілому встановлено суму матеріальних збитків у розмірі 483 млн. 444 тис. 538 грн. За період 2017-2021 років відшкодовано збитків на суму 24 млн. 830 тис. 111 грн. Тимчасово вилучено (майна, готівки, цінних паперів, іноземної валюти) на суму 31 млн. 292 тис. 990 грн. Арешт накладався на суму 140 млн. 465 тис. 611 грн. Найвищий показник встановлення суми матеріальних збитків зафіксовано у 2018 та 2017. Найбільше тимчасово вилучалося майно, готівка, цінні папери, іноземні валюти у 2021 та 2019 роках.

На період 2017-2021 на території Одеської області потерпілих від шахрайств – 4073 особи. Найбільша кількість потерпілих від шахрайств на території Одеської області спостерігалася у 2017 році. З 2017 (1242) по 2020 роки (522) відбулося зменшення кількості потерпілих від кримінальних правопорушень, пов'язаних із вчиненням шахрайств, але в 2021 році їх кількість зросла до 705.

Наведені значення показників потерпілих серед жінок та неповнолітніх на території Одеської області у період 2017-2021, тобто 1572 або 38,6% жінки та 26 або 0,2% неповнолітніх свідчать про більшу вразливість

такими злочинами чоловічої частини населення. Також встановлено факт того, що від шахрайств потерпіло 402 пенсіонери, як соціально незахищений клас населення.

Ключові слова: шахрайство, кримінологія, регіон, Одеська область, стан, динаміка.

Будь-яка система однорідних кримінальних правопорушень, що вчиняються на певній відносно великій визначеній території, має власні регіональні особливості. У вітчизняних реаліях такі території асоціюють із законодавчо визначеними межами областей або їх сукупністю [1]. Глибокий кримінологічний аналіз саме цих особливостей дозволяє більш ретельно вимірювати кримінологічні показники злочинної практики регіону, визначати детермінанти злочинності, розроблювати адекватні запобіжні заходи, планувати розвиток криміногенної ситуації та здійснювати перманентний кримінологічний моніторинг регіону.

Безумовно, на кримінологічній карті України своїми особливостями відрізняються південні області, особливо ті, що є прикордонними. Як зазначає І.М. Чекмарьова, «геополітичні виклики, недосконалість регіональної і національної системи запобігання злочинам перетворюють прикордонні регіони Півдня України на зону, сприятливу для протиправної діяльності представників злочинного світу» [2, с. 3]. Однією з аутентичних областей у плані кримінологічного аналізу особливостей злочинності була і залишається Одеська область. Це пов'язано із

багатими культурними, соціальними, етнічними, економічними та іншими особливостями цього регіону.

У зв'язку із цим, метою цієї статті є кримінологічний моніторинг вчинення шахрайств на Півдні України на прикладі Одеської області. У зв'язку із тим, що ми вже висвітлювали питання кримінологічного аналізу шахрайств у попередніх працях [3-4], структурно виклад матеріалу у нашій статті буде здійснюватись блоково, за основними суттєвими показниками, що були здобуті під час проведення дослідження.

Упродовж 2017-2021 років на території Одеської області зареєстровано до ЄРДР 6 883 кримінальні правопорушення за фактами шахрайств.

Найбільша кількість шахрайств на території Одеської області спостерігалася у 2017 (1 932), 2019 (1 347), 2018 роках (1 310).

У 2020 році (1 295) кількість шахрайств у порівнянні з 2017, 2018 та 2019 роками нижча. У 2021 (999) взагалі спостерігається значний спад реєстрації шахрайств на території Одеської області, у порівнянні з 2017 роком відмічаємо зниження реєстрації шахрайств на 933 або 48,3%.

Загальні відомості про кримінальні правопорушення, зареєстровані до ЄРДР, та наслідки їх розслідування

	Одеська область			
	Зареєстровано до ЄРДР (без врахування знятих з обліку)	Кількість КП, за якими особи встановлені		Розслідувано кримінальних проваджень
		із числа зареєстрованих у поточному році	всього враховуючи минулі роки	
2017 рік	30837	13007	15240	10227
2018 рік	27883	10549	12235	12361
2019 рік	22698	7695	8850	8503
2020 рік	20674	9423	10643	10374
2021 рік	18270	8896	10448	10368
Всього	120362	49570	57416	51833

Стан розслідування скоєних шахрайств за 2017-2021 роки в Одеській області

Шахрайства (ст. 190 КК України)	Одеська область		
	Зареєстровано до ЄРДР	Розкрито із числа зареєстрованих в поточному році	Розслідувано КП
2017	1932	702	624
2018	1310	384	422
2019	1347	330	385
2020	1295	445	502
2021	999	372	480
Всього	6883	2233	2413

Обговорення, дискусії, актуально

Підрозділами поліції ГУНП в Одеській області розкрито із числа зареєстрованих у поточному році впродовж 2017-2021 років – 2233 кримінальні провадження. У 2018 (384) та 2019 роках (330) розкриття шах-

райств знижується, однак у 2020 році (445) показник знову підвищується і у 2021 році (372) йде на спад.

Розслідувано кримінальних проваджень про шахрайства за 2017-2021 роки на те-

Порівняння значень

завданих матеріальних збитків від кримінальних правопорушень, передбачених ст. 190 КК України, зареєстрованих на території Одеської області впродовж 2017-2021 років

Шахрайства (ст. 190 КК України)	Одеська область			
	З числа кримінальних правопорушень, за якими закінчено досудове розслідування			
	Установлена сума матеріальних збитків	Відшкодовано збитків	Тимчасово вилучено майна, готівки, цінних паперів, іноземної валюти	Накладено арешт
2017	138245303	1233150	1485525	17474234
2018	155980428	2425577	244025	6973401
2019	75134396	10625267	14084044	33465282
2020	46572389	1963251	3617000	29275636
2021	67512022	8582866	11862396	53277058
Всього	483444538	24830111	31292990	140465611

Аналітична довідка

кількісних показників потерпілих від вчинення кримінальних правопорушень, передбачених ст. 190 КК України, зареєстрованих на території Одеської області впродовж 2017-2021 років

Шахрайства	Одеська область																			
	Потерпілих						Працівників													
	усього потерпілих	з них загинуло	жінок	неповнолітніх (у т.ч. малолітні)	пенсіонерів	іноземців	органів місцевого самоврядування	місцевої державної адміністрації	центрального органів державної виконавчої влади	нацполіції	прокуратури	судів	адвокатури	С Б У	податкової міліції та органів державної податкової служби	митної служби	прикордонної служби	військовослужбовців	депутатів усіх рівнів	засобів масової інформації
2017	1242		496	5	147	8	1					1						5		
2018	842		337	2	66	12						1								
2019	762		325	2	69	9											1	4		
2020	522		201		41															
2021	705		213	1	79	2				1		1						1		
Всього	4073		1572	10	402	31	1			1		3					1	10		

риторії Одеської області – 2413. Найменше розслідувано у 2019 році (385), а найбільше – у 2017 році (624).

Підрозділами поліції ГУНП в Одеській області, з числа шахрайств, за якими закінчено досудове розслідування, у цілому встановлено суму матеріальних збитків у розмірі 483 млн. 444 тис. 538 грн. За період 2017-2021 років відшкодовано збитків на суму 24 млн. 830 тис. 111 грн. Тимчасово вилучено (майна, готівки, цінних паперів, іноземної валюти) на суму 31 млн. 292 тис. 990 грн. Арешт накладався на суму 140 млн. 465 тис. 611 грн.

Найвищий показник встановлення суми матеріальних збитків зафіксовано у 2018 (155 млн. 980 тис. 428 грн.) та 2017 (138 млн. 245 тис. 303 грн.), відповідно найнижчий – 2020 (46 млн. 572 тис. 389 грн.) та у 2021 роках (67 млн. 512 тис. 022 грн.).

Відшкодовувалося найбільше збитків, завданих шахрайствами, у 2019 році (10 млн. 625 тис. 267 грн.) та 2021 році (8 млн. 582 тис. 866 грн.).

Найбільше тимчасово вилучалося майно, готівка, цінні папери, іноземні валюти у 2021 (53 млн. 277 тис. 058 грн.) та 2019 роках (33 млн. 465 тис. 282 грн.).

На період 2017-2021 на території Одеської області потерпілих від шахрайств – 4073 особи. Найбільша кількість потерпілих від шахрайств на території Одеської області спостерігалася у 2017 році (1242).

З 2017 (1242) по 2020 роки (522) відбулося зменшення кількості потерпілих від кримінальних правопорушень, пов'язаних із вчиненням шахрайств, але в 2021 році їх кількість зросла до 705.

Наведені значення показників потерпілих серед жінок та неповнолітніх на території Одеської області у період 2017-2021, тобто 1572 або 38,6% жінки та 26 або 0,2% неповнолітніх свідчать про більшу вразливість такими злочинами чоловічої частини населення. Також встановлено факт того, що від шахрайств потерпіло 402 пенсіонери, як соціально незахищений клас населення, що викликає деякі занепокоєння.

Протягом 2017-2021 років на території Одеської області оголошено в розшук 219 осіб за скоєння кримінальних правопорушень, передбачених ст. 190 КК України. Протягом 2017-2021 років на території Одеської області нерозшукано 664 злочинця за скоєння кримінальних правопорушень, передбачених ст. 190 КК України. Найбільша кількість осіб, оголошених у розшук за ст. 190 КК України, підрозділами поліції Одеської області у 2020 (52), 2019 (46) та 2017 роках (44). Найменша кількість – у 2018 (35) та у 2021 роках (42).

Отримані в ході проведення нашого дослідження результати сприятимуть розробленню заходів запобігання шахрайствам, подальшого прогнозування розвитку кримінологічної ситуації в Україні.

Література

1. Бабенко А. М. Запобігання злочинності в регіонах України: концептуально-методологічний та праксеологічний вимір: монографія. Одеса: ОДУВС, 2014. 416 с.
2. Чекмарьова І.М. Запобігання злочинності у прикордонних регіонах Півдня України. Автореферат дисертації на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних

Відомості

про кількість злочинців, яких оголошено в розшук за скоєння кримінальних правопорушень, передбачених ст. 190 КК України

Одеська область										
Ст. 190 КК Укра- їни	2017		2018		2019		2020		2021	
	всього оголо- шено в розшук	не розшукано станом на 31.12.2017	всього оголо- шено в розшук	не розшукано станом на 31.12.2018	всього оголо- шено в розшук	не розшукано станом на 31.12.2019	всього оголо- шено в розшук	не розшукано станом на 31.12.2020	всього оголо- шено в розшук	не розшукано станом на 31.12.2021
	44	133	35	122	46	128	52	139	42	142

наук за спеціальністю 12.00.08 – кримінальне право та криминологія; кримінально-виконавче право. – Одеський державний університет внутрішніх справ, Одеса, 2017. 22 с.

3. Чайка І.М. Стан наукового розроблення проблем запобігання шахрайству у криминологічній та кримінально-правовій науці України. *Право і суспільство*. 2022. № 1. С. 214-222.

4. Чайка І.М. Сучасний стан вчинення шахрайств в Одеській області (аналітична презентація результатів емпіричного дослідження). *Наше право*. 2022. №1. С. 124-128.

SUMMARY

The article presents criminological monitoring of fraud in the South of Ukraine on the example of Odessa region. In 2017-2021, 6,883 criminal offenses of fraud were registered in the Odessa region. The largest number of frauds in the Odessa region was observed in 2017, 2019, 2018. Among the frauds for which the pre-trial investigation has been completed, the amount of material damage in the amount of 483 million 444 thousand has been established. 538 грн. For the period 2017-2021, losses in the amount of 24 million 830 thousand were reimbursed. 111 UAH. Temporarily seized (property, cash, securities, foreign currency) in the amount of 31 million 292 thousand 990 UAH. The arrest was imposed in the amount of 140 million 465 thousand. 611 UAH. The highest rate of material damage was recorded in 2018 and 2017. Most property was temporarily seized, cash, securities, foreign currency in 2021 and 2019.

For the period 2017-2021 in the Odessa region victims of fraud - 4073 people. The largest number of victims of fraud in the Odessa region was observed in 2017. From 2017 (1242) to 2020 (522) there was a decrease in the number of victims of criminal offenses related to fraud, but in 2021 their number increased to 705.

The above values of the victims among women and minors in the Odessa region in the period 2017-2021, 1572 or 38.6% of women and 26 or 0.2% of minors indicate a greater vulnerability to such crimes of the male population. It is also established that 402 pensioners suffered from fraud as a socially unprotected class of the population.

Key words: fraud, criminology, region, Odessa region, state, dynamics.